

Geruite petten, lange neuzen

Geïnspireerd door zijn soms wonderbaarlijke levensloop schreef Alfred van Cleef de roman 'Verlangen'.

MARISSA VAN DER VALK

Eigenlijk is de levensloop van journalist/schrijver Alfred van Cleef (1954) te gek voor woorden. Hij groeide op in een Amsterdamse joods gezin. Een groot deel van zijn voorouders kwam in de oorlog om. Door een speling van het lot trouwde Van Cleef met een vrouw wier grootouders NSB-ers waren geweest en wier vader in een interneringskamp had gezeten. Toen Van Cleef en zijn vrouw aan kinderen wilden beginnen, bleek wederom dat het leven nooit is zoals je verwacht. Van Cleef kon geen kinderen krijgen en uiteindelijk liep zijn relatie daarvoor stuk. Voor de intrigerende debuutroman *Verlangen* behoeften deze gegevens alleen nog maar te worden aangedikt.

Wie is Alfred van Cleef en waar kennen we hem van?

„Ik heb journalistiek gestudeerd in Utrecht. In 1990 kwam ik bij NRC Handelsblad terecht. Daar schreef ik vooral buitenlandverhalen en sociale achtergrondreportages en ik versloeg de oorlog in Bosnië. Naar aanleiding van ontmoetingen daar schreef ik het boek *De verloren wereld van de familie Berberović*. Verder schreef ik *Het verdwaalde eiland*, een non-fictie-roman over familie Berberović. Verder schreef ik *Het verdwaalde eiland*, een non-fictie-roman over mijn obsessie voor het eilandje Amsterdam in de Indische Oceaan. *Verlangen* is mijn romandebut.

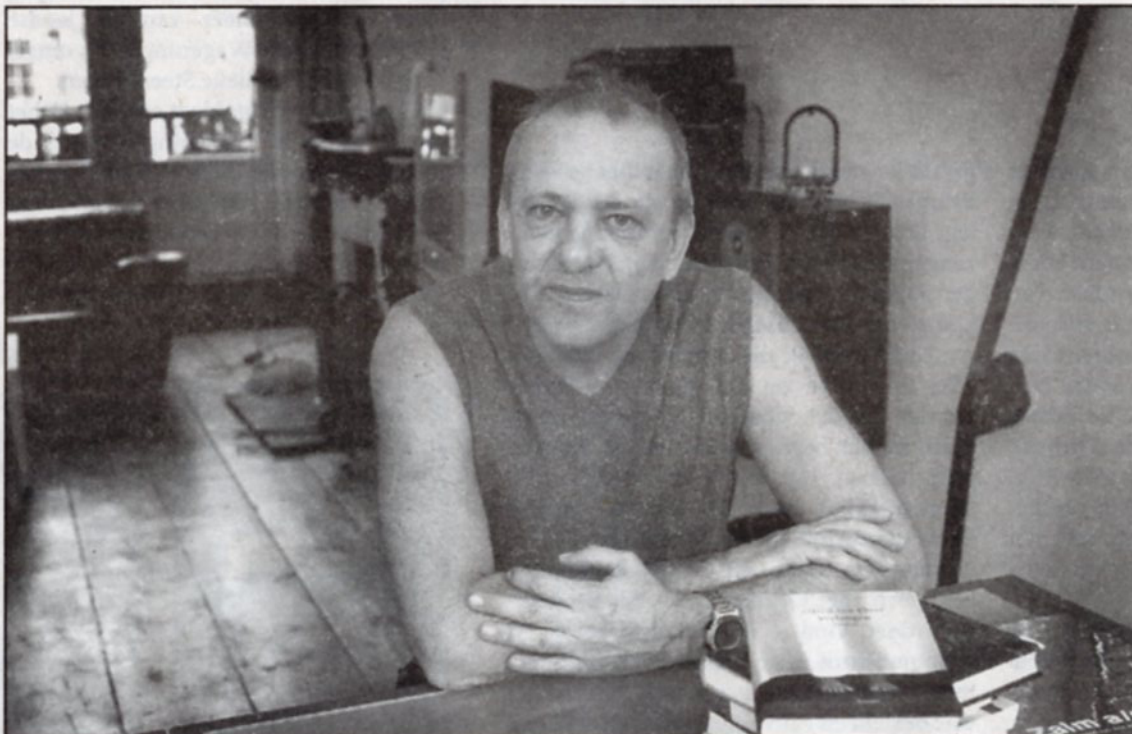
Uit wat voor familie komt u?

„Ik kom uit een familie van handelaren. Mijn vader Jaap van Cleef had een groterderij in textiel in Amsterdam. Zijn vader Samuel had de kosjere kaasgroothandel S.S. Kransberg aan de Kromboomsloot. Mijn andere grootvader zat ook in de textiel. Het was vroeg duidelijk dat ik mijn vaders zaak niet zou overnemen. Hij zag dat ik goed kon leren, dan moest ik daarin maar verder. Hij stimuleerde dat.” Lachend: „Op mijn veertiende werd ik anarchist. Ik schold mijn vader uit voor vuile uitbuijer, omdat hij veel uit het Verre Oosten importeerde. Later kwam dat wel weer goed. Misschien was die kwaadheid typisch iets voor jongetjes. Als een meisje naar me keek, kreeg ik een rood hoofd, daar was ik nog helemaal niet mee bezig.”

Van Cleef raakte in 1975 betrokken bij het felle verzet tegen de afbraak van de Nieuwmarktbuurt waar ruimte moest komen voor de metro. „Dat was hevig. Op 'Blauwe Maandag' liep het helemaal uit de hand. Demonstranten in de voorste linie, waarin ik per ongeluk was terechtgekomen, gooiden met stenen. Zelf gooide ik niet, ik was ook pacifist, en normaal liep ik middenin. Maar in *Verlangen* laat ik Albert Ossedrijver wel meedoen; hij gooit met een pisboogje een steen in het water, bij wijze van statement.”

Het was ook een joods gezin van na de oorlog. Deed dat ter zake?

„In religieus opzicht sowieso niet. We gingen niet naar sjoel, ook niet tijdens de feestdagen. Maar het was wel een beetje dubbel. Ik wist eigenlijk niet eens dat ik joods was. Dat ontdekte ik bij het schoolzwemmen. Ik was een jaar of negen. Ik kan het mezelf niet meer herinneren, maar mijn moeder heeft me verteld dat ik vroeg: 'Waarom ziet mijn piemeltje er anders uit dan dat van mijn vriendjes?' En toen zei mijn moeder: 'Omdat dat hygiënischer is,

Blowende medemens Alfred van Cleef

hebben we dat laten doen.' Ik dacht na en vroeg: 'Maar waarom is het dan niet ook hygiënischer voor alle andere jongetjes?' vroeg: 'Maar waarom is het dan niet ook hygiënischer voor alle andere jongetjes?' Vervolgens zei mijn moeder dat het ook was, omdat ik joods was. 'Het is niet gedaan door een rabbijn, maar in een ziekenhuis'. Toen ik één was moest ik aan iets anders worden geopereerd en hebben de artsen dat er meteen maar even bijgedaan. Dat noem ik een beetje dubbel. Het was een tijd waarin mijn ouders niet zo de behoefte hadden om hun joodse afkomst te benadrukken. Een jaar later dachten ze kennelijk, nou ja, nu moet hij toch naar de dokter.”

Ooit verder gezocht naar die joodse origine?

„Op mijn 25e ging ik naar Israël. Ik wilde weten hoe dat was. Aan de ene kant vond ik het een bevrijdend gevoel, ergens rondlopen op straat en weten: al deze mensen zijn joods. Opwindend. Aan de andere kant had ik niet zoveel raakvlakken. Ik liet me oppikken bij de Klaagmuur. Daar lopen van die Amerikanen rond die gespecialiseerd zijn in het op het rechte, religieuze pad brengen van jongens zoals ik. Ik zei dat ik dat wel wilde, maar dan bij een Jiddisj sprekend gezin. Dat leek me gemakkelijker voor de communicatie. Ik had daar een romantisch beeld bij. Ik vierde sjabbes bij een ultra-orthodox gezin. Die man was een paar jaar ouder dan ik, had acht kinderen en zijn vrouw was zwanger van een tweeling. Het was een huis met alleen maar peertjes aan het plafond en reusachtige boekenkasten met uitsluitend religieuze boeken. Daarna ging ik met die man in Mea Sjaraiem naar, wat ik later hoorde, de meest orthodoxe sjoel ter wereld. Maar ik merkte in gesprekken met seculiere Israëli's dat dit toch niet mijn wereld was. Ik voel me meer verwant met joden in de diaspora.”

Wat heeft u dan gemeen met de joden in de diaspora?

„De cultuur, bepaalde beelden. Bij mij is joods zijn erg verbonden met Amsterdam. Mijn vader was niet alleen lid van de Avro en de VVD, maar ook van Ajax. Hij had een vaste plaats. Dan zaten we samen op de Reynolds-tribune in het oude stadion De Meer. Daar zag je rijen mannetjes zoals mijn vader. Geruite petten, blauwe ogen,

lichte huid en lange neuzen. Amsterdamse joden. Een beetje type G. Philip Mok, van die mannetjes die je bij Sal Meijer ziet. Dat joden. Een beetje type G. Philip Mok, van die mannetjes die je bij Sal Meijer ziet. Dat was de wereld van mijn vader. Met dat soort joden voel ik me dus wel verwant. Ze vertederen me zelfs.”

Nu heeft u een boek geschreven met in de hoofdrol de joodse Albert Ossedrijver. Kunt u er iets meer over vertellen?

„Het boek is voor een groot deel gebaseerd op mijn eigen leven. Ik heb het alleen hier en daar uitvergroot. Zo blijkt dat de vrouw van Albert een interessante familiegeschiedenis heeft. Haar vader heeft als zoon van een NSB'er na de bevrijding in een interneringskamp gezeten. Tussen allemaal volwassen mannen. Dat gold ook voor de vader van mijn ex-vrouw. Wat ik nog eens extra aanzet, is dat die man eigenlijk ook maar slachtoffer was. Mijn ex-schoonvader was namelijk een heel integere man. Verder wordt de hoofdpersoon voortgedreven door zijn onvermogen te leven met zijn onvruchtbaarheid.”

Dit uit zich in een blowende medemens die probeert zijn leven op orde te krijgen door op maniakale wijze alles in te delen in categorieën. Zowel letterlijk als figuurlijk. Bij gebrek aan een toekomst, lijkt het, gaat hij dan maar op zoek naar de verdwenen geschiedenis van zijn familie.

„De verwarring over mijn onvruchtbaarheid is voor mij al lang geleden,” zegt Van Cleef. „Ik kreeg de mededeling rond mijn dertigste. Daarna heb ik er jarenlang niets mee gedaan. Ik verdrong het en werkte vooral hard. Ik hield er veel wisselende relaties op na. En ja, ik ben ook een blowende medemens, maar niet zoveel als mijn hoofdpersoon hoor.”

De zoektocht naar zijn familiegeschiedenis ligt Van Cleef echter nog vers in het geheugen. Hij trok in de jaren negentig uitgebreid zijn stamboom na en lokaliseerde waar zijn voorouders moeten hebben gewoond. „Al die mensen leefden, eeuwenlang, in de Amsterdamse Jodenbuurt. Ik kan nog steeds de Geldersekafe aflopen en dan zie ik waar ze hebben gewoond. Die huizen staan er gewoon nog. Dat onderzoek was best emotionerend.”

„Toen eind jaren negentig de kwestie van

de joodse tegoeden ging spelen, vroeg ik mijn moeder of er nog iets bewaard was. Ze gaf me een hele map rechtsherstelpapieren. Dat was nogal shockerend. Ons dossier bestaat vooral uit de naoorlogse correspondentie tussen notarissen en mijn vader. Uit die brieven bleek bijvoorbeeld dat hij soms een erfenis kreeg van een ver familielid dat hij nooit had gekend. Dan kreeg hij een paar gulden, 64/160e deel van een veel groter bedrag.”

De kiem van de behoefte om het verleden te verduidelijken lag misschien in een reis, oppert Van Cleef. Voor dat hij zich op het familie-verleden stortte, 'ontvluchtte' hij de werkelijkheid en vertrok hij naar het meest onherbergzame en onbe-

reikbare eilandje van de wereld: Amsterdam. Een speldenknopje onder Frans beheer, op de atlas ergens in de Indische Oceaan. Een slurfje land met baardige biologen, bladluisdeskundigen en seismologen.

In *Het verdwaalde eiland* staat: „Amsterdam voldeed aan al mijn eisen: ver weg, overzichtelijk, bijna onbereikbaar, nauwelijks bewoond, maar toch voorzien van wijn en vlees (...). Daar, boven op Amsterdam, zou ik het geluk hervinden. Dat hoopte ik niet alleen, dat had ik zo bepaald, het was een mededeling aan mijzelf (...). Ik voelde me richtingloos, alsof ik al het vaste onder me had weggeslagen: mijn relatie met Saskia, de zoveelste na Eva, was verbroken, mijn baan bij het liberale avondblad had ik opgezegd (...). Ik liet mijn geliefden niet verder komen dan tot aan de buitenste muren van mijn afgeschermd wereld (...). Ik ontweek het gezinsleven van mijn vrienden. Ik reed pas naar het strand als de anderen terugkeerden.”

Nu is het 2003 en heeft u een boek geschreven waarin veel van wat u is overkomen staat opgeschreven. Bent u 'er klaar mee', zoals dat dan heet?

Van Cleef glimlacht meewarig. „Elk boek moet een noodzaak hebben om te worden geschreven. En die drang voelde ik sterk. Maar als je een roman schrijft, moet je dat niet doen om je persoonlijke problemen te verwerken. Die moet je eigenlijk al hebben verwerkt. Dat viel soms nog tegen. Tijdens het schrijven kwamen er toch weer pijnlijke dingen boven. Ik hield me maar vast aan wat Gerard Reve ooit zei in *Zelfschrijver worden*: 'Waar gebeurd is geen excuus'. Dat vind ik nog steeds een hele sterke. Het zal allemaal best, maar het gaat om een roman. Doet het de lezer wat, emotioneert het? Uiteindelijk is een boek toch een product.” Na enige ogenblikken stilte: „Ik denk dat er in mijn volgende roman opvallend weinig onvruchtbare joden zullen voorkomen.” ■

Alfred van Cleef: *Verlangen*. Uitg. Cossee, Amsterdam 2002, € 18,90.

Het verdwaalde eiland, *Rainbow pockets*, Amsterdam 2002, € 8,-.